

نویسنده: کمال حماد*

ترجمه: حجت رسولی**

قوانین بین المللی به تدریج مراحل تکاملی خود را سپری می کنند و دولتها با قبول آنها لازم است تا به تعهدات خود عمل نمایند. برای تضمین بهبود مناسبات میان دولتها و تحقق منافع مشترک آنان براساس صلح و امنیت و احترام متقابل، پایبندی به این قوانین ضروری می نماید.

گاهی اوقات برخی از دولتها - صرف نظر از انگیزه واحد و اهدافشان - با نادیده گرفتن تعهدات خود، قوانین بین المللی را نقض می کنند، ولی از نظر و حقوقی، دولت ها در برابر تعهدات بین المللی خود مسئول بوده و باید خسارت ها و زیان های ناشی از تخلفات خود را جبران کنند. از این رو مسئولیت بین المللی تضمین کننده و حافظ اساسی حقوق قانونی کشورهای مرتبط قوانی بین المللی محسوب می گردد و به هنگام بروز اختلاف این قوانین از این حقوق آنها حمایت می کند.

بر این اساس می توان گفت که از سال ۱۹۴۸ تا به حال تجاوزات عدیده اسراییل به لبنان و اشغال بخش وسیعی از خاک این کشور، به علاوه خسارت های عظیم ناشی از این

* کمال حماد: شوؤن لوسط، العدد ۸۰ شباط، ۱۹۹۹، ص ۴۵، استاد حقوق بین الملل دانشگاه لبنان است.

** دکتر حجت رسولی استاد یار دانشگاه شهید بهشتی می باشد.

اشغال و سرانجام اوضاع کنونی حاکم بر جنوب لبنان، بی تردید نقض صریح و روشن قوانین بین‌المللی در خصوص استفاده از زور در روابط فی‌مابین و احترام به حقوق بشر به خصوص در سرزمین‌های اشغال شده لبنان محسوب می‌گردد. به ویژه آن لبنان دارای دولتی مستقل و برخوردار از حاکمیت است و در بسیاری از سازمان‌های جهانی و منطقه‌ای نیز عضویت دارد. صرف نظر از مسئولیت‌های دیگری که در قوانین بین‌المللی برای طرف‌های متخلف پیش‌بینی شده، در نتیجه، اسرائیل از نظر قانون بین‌الملل نیز مسئول همهٔ زیان‌ها و خسارت‌هایی است که بر اثر نقض این قوانین در لبنان به بار آورده است.^۱

مروری بر تاریخچهٔ تجاوزات اسرائیل:

سال ۱۹۴۸ تنها مرحلهٔ جدیدی در تاریخ فلسطین نبود، بلکه آغاز دوران تازه‌ای از درگیریها در لبنان نیز بود. در این سال شهرهای فراوانی تخریب شد و صهیونیست‌ها برای برپایی دولت اسرائیل صدها هزار نفر از ساکنان فلسطین را آواره ساختند. در همین سال نظامیان رژیم صهیونیستی با اشغال بخشی از جنوب و ارتکاب جنایت در روستای حولا، که به کشته شدن ۷۰ نفر از ساکنان این روستا انجامید، به رودخانهٔ لبنانی نزدیک شدند و از آن تاریخ کانون تجاوزات اسرائیل به لبنان همچنان رو به افزایش بوده است.

پس از ترک مخاصمه میان لبنان و اسرائیل در سال ۱۹۴۹^۲ و تعیین مرزهای جدید، بخش‌های بیشتری از خاک لبنان به اشغال رژیم صهیونیستی درآمد؛ از جمله: یارون، رمیش، عیترون، بلیدا، میس‌الجبل، حولا، عدیسه، کفر کلا و غیره. در نتیجه اسرائیل به رود لیتانی نزدیکتر شد به طوری که در نزدیکترین نقاط بیش از دو کیلومتر با این رود فاصله نداشت. افزون بر این بر بیشتر ارتفاعات مشرف به جنوب لبنان و بر راه مرجعیون-بنت جیبیل مسلط شد و تا پیش از جنگ سال ۱۹۶۷، جنوب لبنان بیشترین صدمه را از حملات اسرائیل متحمل گردید.

با این‌که در جنگ شش‌روزهٔ سال ۱۹۶۷ شرکت نداشت، ولی از تبعات آن در امان نماند. زیرا اسرائیل برای حمله به سوریه بیشتر از حریم هوایی لبنانی استفاده می‌کرد، در

نتیجه با نقض حاکمیت دولت لبنان بر خاک خود، قوانین بین‌المللی و منشور سازمان ملل متحد را زیر پا گذاشت. در این جنگ خسارت‌های فراوانی از سوی رژیم صهیونیستین بر لبنان وارد آمد. از جمله:

الف: کشته و زخمی شدن صدها نفر؛

ب: آواره شدن دهها هزار نفر از اهالی روستاهای خط مقدم نبرد به خصوص

مزارع شبعا؛

ج: تسلط اسرائیل بر ۱۱ مزرعه در بخش شبعا؛

د: تسلط اسرائیل بر بخش‌های وسیعی از جبل‌الشیخ به ویژه بخش غربی آن یعنی

النقار و الشحل و جورة العلیق والسواقی؛

هـ: برهم خوردن وضعیت مرزهای میانی لبنان و اسرائیل و رانده شدن موانع مرزی به

عمق خاک لبنان.

در تاریخ سی و یکم دسامبر ۱۹۶۸ اسرائیل فرودگاه بین‌المللی بیروت را بمباران کرد

که بر اثر آن تأسیسات فرودگاه و بسیاری از هواپیماها آسیب دیدند. شورای امنیت سازمان

ملل متحد با صدور قطعنامه ۲۶۲ این حمله را محکوم کرد و آن را حمله‌ای گسترده و از پیش

طراحی شده خواند که به موجب آن اسرائیل منشور سازمان ملل متحد را نقض کرده است.

همچنین این قطعنامه اقدامات اسرائیل را تهدیدی برای صلح و امنیت جهانی تلقی کرد و به

لبنان حق داد که غرامت خسارت‌های ناشی از حملات اسرائیل را مطالبه کند. به ویژه آن که

اسرائیل خود مسئولیت این حملات را پذیرفته است.

در سال ۱۹۷۰ نیز وضعیت بهت از سالهای پیش نبود، ولی اوج تجاوزات

صهیونیست‌ها در ماه مه آن سال بود که از دریا و زمین لبنان را هدف قرار دادند و در عمق

خاک آن کشور پیشروی کردند. به دنبال حمله شورای امنیت سازمان ملل متحد در ۱۲ ماه

تشکیل جلسه داد و قطعنامه ۲۷۹ را صادر کرد. در این قطعنامه از اسرائیل خواسته شد که به

سرعت نیروهای خود را خاک لبنان خارج سازد.

در سال ۱۹۷۲ اسرائیل با پیشروی در خاک لبنان تعدادی از نیروهای نظامی و

انتظامی لبنان را ربود و در پی آن شورای امنیت سازمان ملل متحد قطعنامه ۳۱۶ را در ۲۶ ژوئن ۱۹۷۲ صادر کرد. در این فصلنامه ضمن محکوم کردن حملات رژیم صهیونیستی از آن رژیم خواسته شد که از هرگونه اقدام نظامی بر ضد حاکمیت و امنیت لبنان خودداری کند و در اسرع وقت افراد ربوده شده را آزاد سازد.

لبنان از تبعات جنگ اکتبر ۱۹۷۳ نیز در امان نماند، زیرا اسرائیل با نقض قوانین بین‌المللی و حاکمیت لبنان، از حریم این کشور برای هدف قراردادن سوریه استفاده کرد. در این حملات بر اثر برخورد لاشه‌ی یکی از هواپیماهای اسرائیل به منزلی مسکونی یازده نفر از ساکنان این منزل کشته شدند افزون بر این خودروهای نظامی و تانکهای رژیم صهیونیستی وارد روستای، ریه در محور راشیا الفخار شدند.

در مارس ۱۹۷۸ اسرائیل با ۳۰ هزار نیروی نظامی مجهز به جدیدترین و قوی‌ترین ابزار جنگ حمله کرد و آن را جنگ پنجم اسرائیل با اعراب نامید. مؤسسه صلیب سرخ جهانی خسارت‌های ناشی از این جنگ را به شرح زیر برآورد کرد:

- تعداد ۱۵۰ روستا از حمله اسرائیل آسیب دیده‌اند که از این تعداد به ۸۲ روستا خسارت شدید وارد شده و ۶ روستا از جمله روستای الخیام به کلی ویران شده است.

- بیش از هزار نفر کشته شده‌اند و جنگ در منطقه‌ای به عمق حداقل ۳ و حداکثر ۱۷ کیلومتر از کفرشوبا و شبع در شمال شرقی تا ناقره در جنوب شرقی جریان داشته است.

کشتارهای جمعی صهیونیست‌ها در حمله یادشده به شرح زیر بوده است:

الف: کشتار عباسیه، که ۸۱ نفر از مردم لبنان در آن جان باختند.

ب: کشتار الخیام که تعداد کشته‌شدگان آن به ۳۱ نفر رسید.

ج: کشتار کونین که تعداد قربانیان آن ۲۹۸ نفر و بیشتر آنان را کودکان تشکیل می‌دادند.

حلیم فیاض، استاندار منطقه جنوب، در ۱۹۷۹/۹/۴ در ملاقات با سفیران کشورهای خارجی در صیدا با اشاره به برخی از پیامدهای تجاوزات اسرائیل گفت:

حملات پی‌درپی و وحشیانه اسرائیل در ماه مارس ۱۹۷۹ عواقب ناگواری را به همراه

داشته است:

الف: ویرانی کامل بیش از ۷۰۰۰ منزل مسکونی؛

ب: علاوه بر منازل ویران شده؛ خسارت سنگین به بیش از ۱۵۰۰۰ منزل مسکونی وارد شده است.

ج: محرومیت دهها هزار خانواده لبنانی از منابع درآمد خود به ویژه کشاورزی؛

د: تبدیل چهار شهر مهم، صدر، بنتیه، بنب حبیل و الخیام به ویرانه هایی که گویی به شهر ارواح شبیه است.^۲

در پی این جنگ، شورای امنیت سازمان ملل متحد و در بیستم مارس ۱۹۷۸ قطعنامه مشهور ۴۲۵ را صادر کرد. در این قطعنامه، حمله اسرائیل به لبنان محکوم و از تل آویو خواسته شد ک فوراً عملیات نظامی را متوقف و بلافاصله از خاک لبنان عقب نشینی کند. در ششم ژوئن ۱۹۸۲ اسرائیل مجدداً به لبنان حمله و هدف از این حمله را دور ساختن ساکنان شهرک الجلیل از تیررس موشک های کاتیوشا اعلام کرد و عمق این عملیات را ۴۰ کیلومتر به سمت شمال تعیین نموده ولی این عملیات از پیش طراحی شده به پایتخت لبنان کشیده شد و به اشغال بیروت انجامید که دنبال مقاومت قهرمانه مردم لبنان، نیروهای اسرائیلی پس از ارتکاب انواع جنایات مجبور به عقب نشینی شدند. صلیب سرخ لبنان تعداد تلفات این حمله را از ماه ژوئن تا نوامبر ۱۹۸۲، ۱۹۰۸۵ کشته و ۳۱۹۱۵ مجروح برآورد کرد. براساس محاسبات شورای توسعه و عمران در ماه دسامبر سال ۱۹۸۲ تنها صرف نظر از خسارتهای جانبی و ارزش اشیای به سرقت رفته زیانهای که به خانواده های شهدا و معلولان و به تولیدات کشاورزی وارد آمده، خسارات مستقیم ناشی از این حمله بیش از دو میلیارد دلار برآورد شده است.

از چهارم ژوئن ۱۹۸۲ تا نوزدهم سپتامبر آن سال یعنی روز پرده برداری از کشتار صبرا و شتیلا، شورای امنیت سازمان ملل متحد ده قطعنامه در خصوص حمله اسرائیل به لبنان صادر کرد و آمریکا پیش نویس سه قطعنامه دیگر را که در محکومیت اسرائیل و عقب نشینی بی قید و شرط آن رژیم به مرزهای بین المللی تنظیم شده بود، وتو کرد. پیش نویس این سه

قطعه‌نامه در تاریخهای ۹ و ۲۵ ژوئن و ۶ اوت ۱۹۸۲ پیشنهاد گردید، علاوه بر این آمریکا از رأی دادن به دو قطعه‌نامه نیز در ۲۴ اوت آن سال خودداری کرد. مهمترین قطعه‌نامه‌ای که در این مدت صادر شده، قطعه‌نامه ۵۰۹ در ژوئن ۱۹۸۲ بود. در این قطعه‌نامه شورای امنیت بر ضرورت احترام به یکپارچگی ارضی و حاکمیت و استقلال سیاسی لبنان تأکید کرد و از اسرائیل خواست که بلافاصله و بی قید و شرط به مرزهای شناخته شده لبنان عقب نشینی کند.^۴ سربازان رژیم صهیونیستی از همان آغاز اشغال لبنان در ژوئن ۱۹۸۲ به بازداشت گسترده شهروندانی لبنانی دست زدند و در ژوئن آن سال به بازداشت شدگان در پایان این عملیات روی هم رفته به ۹۰۶۴ نفر رسید.

اسرائیل حق بازداشت شدگان اردوگاه انصار را در استفاده از قانون اسیران جنگی به رسمیت نشناخت، همچنین آنان را مشمول بند ۸۰ کنوانسیون چهارم ژنو ندانست، تا بدین طریق آنان را از حق ملاقات با بستگان خود و داشتن وکیل مدافع محروم سازد. مرکز جهانی کسب اطلاع از زندانیان و تبعید شدگان و مفقودان لبنانی و فلسطینی در ۲۴ ژانویه ۱۹۸۳ در پاریس اعلام داشت که اسرائیل حداقل ۱۰ هزار نفر را از آغاز اشغال لبنان بازداشت و زندانی کرده است. لابرادیل، قاضی فرانسوی، و عضو این مرکز، تأکید کرد که تعداد بازداشت شدگان اردوگاه انصار دو برابر شده و عده‌ای نیز در بازداشتگاه‌های نظامی و بیمارستان شمویل حاروف در بیرعقوب در اسرائیل نگهداری می‌شوند. در آوریل ۱۹۸۳، صلیب سرخ جهانی در ژنو، انتقال ۱۱۶۷ زندانی را از اردوگاه انصار به زندان عتلیت نقض بند ۴۹ و ۷۶ کنوانسیون چهارم ژنو شمرد. در بند ۴۹ این کنوانسیون که اسرائیل نیز آن را امضا کرده تصریح شده است که انتقال گروهی یا فردی و انتقال اشخاص به داخل کشور اشغالگر به هر دلیل ممنوع است.^۵

در سال ۱۹۸۴ هواپیماهای اسرائیلی شهر بعلبک را بمباران کردند. این حمله ۱۰۰ شهید و ۳۰۰ مجروح برجای گذاشت که ۱۵۰ نفر از آنها کودک و ده نفر نیز از نیروهای انتظامی بودند. در ۱۷ فوریه ۱۹۸۴ صهیونیست‌ها شیخ راغب حرب را بازداشت و حسینیه شهر معرکه را منفجر کردند که ۱۵ کشته و ۴۵ مجروح برجای گذاشت. در ۱۶ فوریه ۱۹۹۲ هلیکوپترهای اسرائیل عباس موسوی، دبیرکل حزب الله را ترور کردند.

در سال ۱۹۹۳ هواپیماهای اسرائیلی به مدت هفت روز پیاپی لبنان را بمباران کردند که بر اثر آن عده‌ای بی گناه کشته و مجروح شدند و صدها هزار نفر به ترک خانه‌های خود گردیدند.^۶ طی سال ۱۹۹۵، اسرائیل با ۲۲۱۸ مورد تجاوز به خاک لبنان موجب شهادت بیش از ۵۳ نفر و مجروح شدن ۱۵۴ نفر گردید. افزون بر این، ۷۳ نفر از مردم لبنان را بازداشت کرد و به محصولات کشاورزی آسیب رساند و باغها و مزارع را به آتش کشید و صدها خانه را ویران ساخت. همچنین سواحل جنوبی لبنان را مدتی طولانی محاصره دریایی کرد که بر اثر آن خسارتهای فراوانی به اقتصاد لبنان وارد آمد و ماهیگیران را از کار ماهیگیری که منبع اساسی درآمد در صور و صیدا و به طور کلی جنوب لبنان است، محروم ساخت و در نتیجه آنان متحمل زیانهای مالی فراوانی گردیدند. از ۱۰ تا ۲۶ آوریل ۱۹۹۶ صهیونیست‌ها به حمله‌ای گسترده و حشیانه بر ضد لبنان دست زدند که بیشتر شهرها و مناطقی مانند جنوب و بقاع و بیروت و جبل لبنان را در بر گرفت. این حمله ۱۴۶ شهید و ۳۲۹ مجروح به همراه داشت که ۳۰ نفر از آنها معلول شدند. علاوه بر آن خسارت‌های مالی فراوانی به تأسیسات و ضربات سختی به زیرساختهای لبنان وارد آمد. در این حمله رژیم صهیونیست عمدتاً مقر سازمان ملل متحد را در قانا؛ که عده‌ای از مردم که عمدتاً اطفال شیرخوار و زنان و کودکان سالمندان بودند و در آن پناه گرفته بودند؛ هدف قرارداد و بر اثر آن ۱۰۲ نفر کشته و دهها نفر مجروح شدند.

الیاس هراوی، رئیس جمهور وقت لبنان، با حضور در سازمان ملل متحد کشتارهای وحشیانه صهیونیست‌ها را در لبنان به ویژه در قانا به اعمال نازیها تشبیه کرد و گفت: کشتارهای جمعی اسرائیل اعمال نازی‌ها را بر ضد یهودیان یادآوری می‌کند. پطروس غالی، دبیرکل وقت سازمان ملل متحد، در نامه‌ای به رئیس شورای امنیت آن سازمان با استناد به گزارش ژنرال فرانکلین خان کابین، متشاور نظام سازمان ملل، متذکر شد که «طرز فرود آمدن بمبها در منطقه قانا هرگونه اشتباهی را در هدف قراردادن پایگاه سازمان ملل متحد منتفی می‌سازد».

وی این حادثه را از هر حادثه دیگری هولناکتر خواند، زیرا در واقع در عده‌ای شهروند

زن و کودک به سازمان ملل متحد در قانا پناه آورده بودند.^۷ در ۱۸ آوریل ۱۹۹۶ شورای امنیت سازمان ملل متحد قطعنامه ۱۰۵۲ را صادر کرد و در آن مراتب نارضایتی شورا را از حادثه قانا که به کشته شدن عده‌ای از مردم لبنان در مقر سازمان ملل متحد انجامید، ابراز داشت. همچنین از همه طرف‌های درگیر خواست که فوراً عملیات جنگی را متوقف سازند و بار دیگر در یکپارچگی و حاکمیت و استقلال سیاسی لبنان در چارچوب مرزهای بین‌المللی تأکید کرد.^۸ گفتنی است که مجمع عمومی سازمان ملل متحد در ۲۲ آوریل ۱۹۹۶ بنا به درخواست دولت لبنان تشکیل شد و با صدور قطعنامه‌ای حمله به مردم لبنان به ویژه به مقر سازمان ملل متحد را در قانا محکوم کرد، و به لبنان حق داد که در برابر خسارت وارده غرامت بگیرد و اسراییل را به پرداخت غرامت ملزم ساخت و از دبیرکل خواست که کارشناسانی را به منطقه اعزام دارد تا به مدت یک ماه اوضاع را بررسی کرده و گزارش از خسارت‌های جانی و مالی و زیان‌های ناشی از عملیات اسراییل را تهیه کنند.

اتحادیه عرب نیز در نشست فوق‌العاده خود در ۱۷ آوریل ۱۹۹۶ از شورای امنیت سازمان ملل متحد خواست که اسراییل را به پرداخت غرامت خسارت‌های مالی و جانی که بر اثر تجاوز به لبنان وارد آمده، ملزم سازد. همچنین اتحادیه عرب تجاوز و حشیانه صهیونیست‌ها را به خاک لبنان؛ که موجب نقض حاکمیت دولت و سلب آسایش و امنیت مردم و نقض حریم هوایی این کشور گردیده و تخریب زمین لبنان و آبهای منطقه و در پی داشته و به ویرانی زیرساخت‌هاخت و پل‌ها و آثار تاریخی در مناطق مختلف لبنان انجامیده است؛ محکوم کرد.^۹ نتیجه تجاوزات اسراییل به لبنان طی سال ۱۹۹۶، ۲۸۲ شهید، ۹۱۳ مجروح، ۳۱۷ اسیر و ۳۵ تبعیدی بود.

افزون براین، ۱۰۷۹ واحد مسکونی آسیب‌دید زیان‌های فراوانی به مزارع و اصولات کشاورزی وارد آمد و آتش‌سوزی‌های که بر اثر عملیات اشغال‌گران در لبنان رخ داد خسارت‌هایی را به همراه داشت.

جنایات اسرائیل در لبنان و مسئولیت بین‌المللی آن:

براساس اسناد و مدارک و قوانین بین‌المللی از جمله: همان سال ۱۸۶۸ سن پترزبورگ قرارداد سال ۱۹۰۷ لاهه در خصوص قوانین جنگ زمینی، مقررات دادگاه بین‌المللی نورمیرگ در سال ۱۹۴۵، پروتکل سال ۱۹۲۵ ژنو در منع استفاده از سلاح‌های شیمیایی، پیمان کلوگ در سال ۱۹۲۸، قرارداد سال ۱۹۴۸ در خصوص منع استفاده از سلاح‌های کشتار جمعی، قرارداد سال ۱۹۴۹ ژنو در حمایت از قربانیان جنگ و نخستین الحاقیه آن در سال ۱۹۷۷، تعریف تجاوز در سال ۱۹۷۴، قانون بین‌المللی محاکمه جنایتکاران در سال ۱۹۹۷ و دیگر قوانین بین‌المللی؛ می‌توان جنایات اسرائیل را در لبنان از سال ۱۹۴۸ تاکنون تحت سه عنوان بررسی کرد:

۱- جنایت برضد صلح؛

۲- جنایت برضد بشریت؛

۳- جنایت نظامی.

۱- جنایت برضد صلح

پیش از این گفته شد که اسرائیل از سال ۱۹۴۸ با حمله به لبنان و برهم زدن مرزهای بین‌المللی، بخش وسیعی از خاک این کشور را به اشغال درآورد و مردم لبنان را از زمین و هوا و دریا هدف قرار داد. براساس تعریف تجاوز، اقدامات جنایتکارانه رژیم صهیونیستی که هر روزه تکرار می‌شود، فراتر از نقض منشور سازمان ملل متحد و قوانین بین‌المللی است. اسرائیل از سال ۱۹۴۸ تاکنون در تجاوز به لبنان جنایات زیر را مرتکب شده است:

الف: حمله نظامی به لبنان این کشور به طوری که هنوز ۰٫۱ از خاک لبنان در اشغال

اسرائیل است؛

ب: بمباران شهرها و روستاهای لبنان؛

ج: محاصره بنادر لبنان. تنها در سال ۱۹۹۵ نیروی دریایی اسرائیل سواحل جنوبی را

به مدت ده ماه در محاصره داشت. در این مدت بی‌اعتنا به اعتراضات بین‌المللی، تمامیت

ارضی لبنان را نقض کرده و آبهای منطقه‌ای را آلوده ساخته است. گشتی‌های آن رژیم با زیر نظر گرفتن آبهای ساحلی لبنان به تفتیش کشتی‌هایی که به اسکله‌های این کشور می‌آمدند، پرداختند؛

د: حمله به فرودگاه بین‌المللی بیروت و از بین بردن هواپیماهای غیرانتظامی لبنان؛ این حمله شورای امنیت سازمان ملل متحد و دیگر محافل بین‌المللی محکوم شد.

ه: فرستادن گروه‌های مسلح تروریستی به داخل لبنان، از جمله بیروت و اطراف آن. هدف از این اقدام، ترور مردم و نیروهای مقاومت لبنان به ویژه رهبران آنان و دامن زدن به شورشهای داخلی بود. بسیاری از این مزدوران که توسط نیروها انتظامی لبنان دستگیر شدند، اعتراف کردند که تل آویو آنان را به لبنان اعزام کرده است.

ماده پنجم قانون بین‌المللی مصوب ۱۹۷۴ در خصوص تجاوز، تأکید می‌کند به هیچ بهانه‌ای از سیاسی یا اقتصادی یا نظامی نمی‌توان تجاوز را توجیه کرد. تجاوز در چارچوب مسائل بین‌المللی قرار دارد و جنایتی علیه صلح جهانی محسوب شده و غیرقانونی است. و هرگونه منافعی اعم از زمین و غیره که از راه تجاوز به دست آید هیچگونه مشروعیتی ندارد.

۲- جنایت برضد بشریت

کشتار نابودی به بردگی کشیدن، تبعید و هرکار غیرانسانی نسبت به دیگران و سرکوب با انگیزه‌های سیاسی یا نژادی یا دینی، مصداق جنایت برضد بشریت شمرده می‌شود. مصوبات مجمع عمومی سازمان ملل متحد در ۱۳ فوریه و ۱۱ دسامبر ۱۹۴۶، در تأیید اصول نورمبرگ، بر ضرورت ارتباط جنایات ضدبشری با جنایات جنگی و جنایت برضد صلح تأکید کرد.

در ماده دوم پیمان منع کشتارهای جمعی و مجازات‌های مربوط به آن، مصوب سال ۱۹۴۸، آمده است: «مقصود از کشتار جمعی اعمالی است که با هدف نابودی کلی یا جزئی هر گروه قدمی یا نژادی یا فرقه‌ای یا دینی انجام می‌گیرد، اعم از:

- کشتار فردی یا جمعی؛

-وارد آوردن آسیب های جسمی یا روحی؛

-نابودی کلی یا جزئی گروهها در نتیجه افعال های عمدی».

بی تردید تهاجم اسرائیل به لبنان در سالهای ۱۹۸۲ و ۱۹۹۶ و دهها اقدام تجاوز کارانه دیگر به ضد افرادی معین یا رهبران و خانواده هایشان، جنایت از نوع کشتار جمعی محسوب می گردد. تنها در جنگ سال ۱۹۸۲، «یونیسف» کشته و مجروح شدن ۱۱۸۴۰ کودک زیر پانزده سال و ۸۶۸۶ زن و ۲۴۰۹ نفر بالاتر از ۶۰ سال را ثبت کرد. در مدتی که بیروت غربی در محاصره بود، ۳۰۰ نفر از گرسنگی جان سپردند، ۲۰۵۸ نفر بر اثر بیماریهای صلب العلاج در بیمارستان بستری شدند، ۱۶۳۷ نفر دچار مسمویت غذایی شدند ۱۸۴۵ نفر دچار بحران های روحی و روانی شدند و بیش از ۳۵۱ نفر که بیشتر آنان غیرنظامی بودند، مجروح شدند.

افزون بر این، همان گونه که در صفحات پیشین گفته شد، رژیم صهیونیستی از روی عمد و به قصد کشتار جمعی زنان و کودکان و سالخوردگان پناهنده به مقر سازمان ملل متحد در قانا را هدف قرار داد. حاصل این جنایت ۱۰۰۲ کشته و دهها مجروح بود. الیاس هراوی، رئیس جمهور لبنان، این اقدام را کشتار جمعی دانست. وی در سخنرانی خود در مجمع عمومی سازمان ملل متحد، به خاطر جنایاتی که رژیم صهیونیستی بر ضد لبنان و سازمان ها و مردم و حاکمیت آن کشور و بر ضد بشریت انجام داده است، خواستار محکومیت و مجازات آن رژیم شد.^{۱۳}

این اقدامات اسرائیل نقض پیمان منع جنایت کشتار جمعی و مجازات های مربوط به آن است که خود آن را امضا کرده است.^{۱۴}

ج: جنایات نظامی

اسرائیل در تهاجمات خود به لبنان به ویژه در ژوئن ۱۹۸۲ و آوریل ۱۹۹۶ مرتکب حمایت جنگی شده است. بر طبق مصوبات سن پترزبورگ در سال ۱۸۶۸، عملیات نظامی علیه غیرنظامیان و بمباران روستاها و شهرها غیرنظامی از مهمترین جنایات جنگی

شمرده می شود.

همچنان که ماده ۲۵۴ الحاقیه قرارداد لاهه در سال ۱۹۰۷ حمله به مناطق غیرنظامی را ممنوع کرده است، به استناد ۴۴۴ ب از ماده ششمم قانون دادگاه نظامی نورمبرگ، جنایات جنگی به معنای نادیده گرفتن قوانین و مقررات جنگی است و عبارت است از کشتار و شکنجه و ربودن غیرنظامیان - به مقصد آزار یا اغراض دیگر - در مناطق اشغالی، به علاوه کشتار و شکنجه اسیران جنگی یا کسانی که روی دریاها رفت و آمد می کنند و کشتار گروگانها و سرقت اموال خصوصی و عمومی و تخریب شهرها و روستاها. مجمع عمومی سازمان ملل متحد نیز قطعنامه های شماره ۲۴۴۴ و ۲۶۷۵ را در منع اقدامات نظامی علیه غیرنظامیان صادر کرد.

رژیم صهیونیستی در حملات پیاپی خود، شهرها و روستاهای لبنان را با انواع سلاح هایی که استفاده از آنها در قوانین بین المللی منع شده است، از جمله بمب هایی که ایجاد خلاء می کند و بمب های ۹۰۰ کیلویی و فسفوری و ناپالم هدف قرار می دهد. افزون بر این، بیمارستان ها، درمانگاه ها و آمبولانس ها را مشمول قرارداد سال ۱۹۴۹ ژنو حقوق بشر هستند بمباران کرده است. در حمله سال ۱۹۸۲ نیز مانع از رسیدن کمک های درمانی و داروی به آسیب دیدگان جنگ در بیروت شد، در حالی که این کمک ها برای آنان اهمیت حیاتی داشت. همچنین از دستیابی شهروندان به آب و برق و مواد غذایی و امکانات درمانی مخالفت به عمل آورد. این اعمال ناقض الحاقیه نخست قرارداد سال ۱۹۴۹ ژنو است که گرسنه نگه داشتن غیرنظامیان را به عنوان حربه ای جنگی محکوم می کند. در سال ۱۹۸۲ اسرائیل در پی حمله به لبنان سفارتخانه های کشورهای خارجی، از جمله اتحاد جماهیر شوروی سابق، چکسلواکی سابق، بلغارستان، فرانسه، الجزایر و کانادا را عمدتاً بمباران کرد و بعضی از سفارتخانه ها مانند سفارت مجارستان را نیز اشغال کرد. این اقدامات نقض قوانین بین المللی به ویژه قرارداد سال ۱۹۶۱ وین خصوص روابط دیپلماتیک محسوب می گردد. نقض پیمان سال ۱۹۵۴ لاهه در حمایت از آثار باستانی نیز از دیگر اعمال رژیم صهیونیستی است. غارت آثار باستانی شهر تاریخی صدر، آثار عتیقه کاخ بیت الدین اشیای قدیمی و آثار باستانی پرارزش موزه ملی بیروت، کتابهای کمیاب دانشگاه عربی بیروت

و مؤسسه مطالعات فلسطینی جملگی از مصادیق بارز نقض پیمان یادشده هستند. نادیده گرفتن قوانین و مقررات جنگی بین المللی که جامعه‌ی جهان آن را پذیرفته است، نیز از دیگر جنایات جنگی اسرائیل است. ماده ۳۷ الحاقیه قرارداد ۱۹۴۹ ژنو، نیرنگ و خیانت را در اقدامات نظامی محکوم می کند، حال آنکه صهیونیست ها در سال ۱۹۸۲ بارها از این شیوه استفاده کردند و با نقض آتش بس کوشیدند تا سرزمین های جدیدی توپ و تانک و بر آن تسلط یابند. همچنین با پخش کاذب صدای توپ و تانک از بلندگو به ایجاد جنگ روانی و تضعیف روحیه مردم لبنان پرداختند.^{۱۵}

مسئولیت بین المللی اسرائیل

- ۱- نقض اثبات مسئولیت بین المللی باید سه شرط زیر فراهم گردد:
- ۲- اثبات نسبت دادن این نقض به یکی از طرفهای قانون بین الملل؛
- ۳- وارد آمدن ضرر و زیان به یک یا چند نفر از طرفهای قانون بین الملل. این مقاله در پی آن است که با ذکر وقایع و ارائه مستندات قانونی اثبات کند که به علت فراهم شدن موارد سه گانه مزبور، مسئولیت بین المللی اسرائیل مسجل و قطعی است. از این رو در راستای شرط اول یادآور می شویم که تل آویو با زیر پا گذاشتن نخستین شرط عضویت در سازمان ملل متحد، یعنی طرفداری از صلح، به تعهدات خود پشت پا زده و منشور سازمان ملل متحد به ویژه ماده سوم بند چهارم آن منشور را که دولت ها را از تهدید به استفاده از زور در مناسبت های بین المللی بر حذر می دارد، نقض کرده است. از سویی اسرائیل بیشتر پیمان ها و قراردادهای بین المللی را که خود امضا کرده نقض کرده است. مانند قرارداد سال ۱۹۶۱ وین و پیمان منع نسل کشی و مجازات های آن، مصوب سال ۱۹۴۸ و قراردادهای سال ۱۹۴۹ ژنو و دیگر پیمان های بین الملل. همچنین در راستای شرط دوم، اعمال این تخلفات توسط اسرائیل به عنوان یکی از طرف های قانون بین الملل، بر اساس موازین محسوس و بر طبق قطعنامه های بین المللی از جمله قطعنامه های صادره از شورای امنیت یا مجمع عمومی سازمان ملل متحد و صلیب سرخ جهانی و گزارشهای هیئت های اعزای به لبنان پیرامون جنایات اسرائیل و

گزارش‌های یونسکو و دیگر مؤسسات و ابسته به سازمان ملل متحد در این مقاله به اثبات رسیدند.

و سرانجام سومین عنصر لازم برای اثبات مسئولیت بین المللی اسرائیل آن است که لبنان به عنوان کشوری مستقل و عضو اتحادیه عرب و سازمان ملل متحد و به عنوان یکی از هدف‌های قانون بین الملل از سال ۱۹۴۸ تا کنون، مورد تعرض مستمر اسرائیل قرار داشته بر اثر تلفات بیشمار جانی و مالی را متحمل گردیده است. در این بررسی با ذکر مهمترین موارد تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان، بعضی از خسارت‌ها جانی و مالی را متحمل گردیده است. در این بررسی با ذکر مهمترین موارد تجاوز رژیم صهیونیستی به لبنان، بعضی از خسارت‌ها و زیان‌های مالی و جانی ناشی از این تجاوزات را بر شمردیم. ولی برای پی بردن به عمق خسارت‌های وارد آمده، نیازمند به مطالعه گسترده تری هست. با اثبات مسئولیت اسرائیل در تجاوز به لبنان، این رژیم باید عواقب و تبعات مالی، سیاسی و جنایی اقدامات غیرقانونی خود را بپذیرد.

الف: مسئولیت مالی

اسرائیل باید خسارت‌های مالی حمله به لبنان را جبران کند. این کار از طریق اعاده آن چه که طی تجاوزات خود به لبنان به تصرف درآورده یا پرداخت معادل مالی زیان‌هایی که وارد آورده، امکان پذیر است.

در این باره می‌توان به دو نمونه را که در سال‌های اخیر اتفاق افتاده است نام برد:

۱- معاهده در سالی که مسئولیت همه خسارت‌ها و زیان‌هایی را که بر اثر جنگ جهانی دوم به متحدین وارد آمده بود، متوجه آلمان ساخت و آن کشور ملزم به پرداخت غرامت گردید. گفتنی است که اسرائیل هنوز هم از آلمان و دیگر کشورهای اروپایی متهم به کشتار یهودیان در جنگ جهانی دوم مطالبه غرامت می‌کند در حالی که رژیم صهیونیستی در فاصله و میان سال‌های ۱۹۳۹ تا ۱۹۴۵ اصلاً موجودیت نداشت تا مطابق قوانین بین المللی غرامت مطالبه نماید.

۲- پس از جنگ دوم خلیج فارس، سازمان ملل متحد طی قطعنامه‌های شماره ۶۷۸ و ۶۹۲ و ۷۰۵ که به ترتیب در ماه‌های آوریل و مه و اوت ۱۹۹۱ صادر شد، عراق را به علت اشغال غیرقانونی کویت ملزم به جبران ساخت و آن کشور را وادار کرد که غرامت جنگ را به کویت و دیگر کشورهای درگیر پرداخت نماید.^{۱۶}

در گزارش شورای توسعه و عمران، خسارت‌های ناشی از اشغال لبنان توسط اسرائیل در سال ۱۹۸۲ بیش از دو میلیارد دلار برآورد شده است و زیان‌های وارده به لبنان در آوریل ۱۹۹۶، ۵۰۰ میلیون دلار تخمین زده شد. «ریاض طباره»، سفیر وقت لبنان در ماه مه ۱۹۹۶ اعلام کرد که لبنان بر اثر تجاوزات اسرائیل به میزان ۱۳ برابر درآمد ملی خود خسارت دیده است. این خسارت‌ها علاوه بر هزینه بازسازی لبنان است که حدود ۱۷ میلیارد دلار برآورده شده است.

قوانین بین‌المللی و منشور سازمان ملل متحد، متجاوز را نسبت به نقض قوانین بین‌المللی مسئول می‌شناسد. در حال حاضر رژیم صهیونیستی باید کلیه خسارت‌هایی را که به لبنان، به عنوان شخصیتی بین‌المللی، وارد آورده جبران نماید. افزون بر این، باید مسئولیت خسارت‌های عظیمی را که بر شرکت‌ها و اشخاص عادی وارد آورده پذیرد و هر یک از متضرران می‌توانند در محاکم بین‌المللی علیه اسرائیل اقامه دعوا نمایند.

ب: مسئولیت سیاسی

ناگفته پیداست که اسرائیل با شرط پایبندی به منشور سازمان ملل متحد و قطعنامه‌های آن به عضویت آن سازمان پذیرفته شده است، از این رو باید به قبول قطعنامه‌های ۱۸۱ مصوب ۱۹۴۷، ۱۹۴، مصوب ۱۹۴۸ در خصوص بازگشت فلسطینیان به وطنشان، با ایجاد کشوری عربی در فلسطین موافقت نماید. در حالی که این رژیم متجاوز و مخالف با صلح به طور مداوم اصول و قوانین بین‌المللی را نقض می‌کند و بسیاری از قطعنامه‌های سازمان ملل متحد را در مورد فلسطین و مناقشه اعراب و اسرائیل نادیده می‌گیرد. بر طبق منشور سازمان ملل متحد، هر کشوری که به تعهدات ناشی از عضویت در آن سازمان پایبند نباشد، باید

از آن اخراج گردد. بر این اساس اسرائیل مصداق بارز متخلف محسوب شده و باید از سازمان ملل متحد اخراج گردد.

از جمله مجازات‌هایی که سازمان ملل متحد برای کشورهای تهدید کننده صلح و امنیت جهانی در نظر گرفته است، قطع مناسبات سیاسی و دیپلماسی با آن کشورهاست. پس از حمله اسرائیل به کشورهای عربی در سال ۱۹۶۷، کشورهای اروپایی شرقی و بعضی از کشورهای آفریقایی اقدام به قطع رابطه با اسرائیل کردند.

مجمع عمومی سازمان ملل متحد نیز در تاریخ ۱۹۸۲، ۱۲، ۲۰ با صدور قطعنامه ۳۷، ۱۲۳ و با استناد به ماده ۴۱ منشور آن سازمان از همه کشورهای عضو خواست که موارد زیر را به اجرا گذارند:

- خودداری از صلح کردن رژیم صهیونیستی و متوقف ساختن هرگونه کمک نظامی به آن رژیم؛

- عدم پشتیبانی اقتصادی و مالی و تکنولوژیک از اسرائیل و خودداری از هرگونه همکاری با آن؛

- قطع روابط دیپلماتیک و بازرگانی و فرهنگی با اسرائیل و به طور کلی قطع هرگونه رابطه به قصد انزوای کامل آن رژیم.^{۱۷}

ج: مسئولیت کیفری

مسئولیت کیفری مجازاتی است که در مورد جنایتکاران بین المللی اعمال می گردد. مرتکبان جنایات بین المللی ممکن است علاوه بر دولت‌ها و سازمان‌های دولتی، خود اشخاص نیز باشند. بین المللی بودن جنایات جنگی تأثیری در مبانی قانون کیفری ندارد، قوانینی که به موجب آن اشخاص حقیقی به علت دست زدن به تخلفات جزایی یا مشارکت در آن محکوم می گردند. مرتکبان جنایات بین المللی اشخاص حقیقی هستند و نه موجودات نظری، و احترام به قوانین بین المللی و تضمین اجرای آنها جز با مجازات افرادی که مرتکب جنایت می شوند، امکان پذیر نیست. مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۶۴ طی

قطعه‌نامه ۹۵، ۱ کلیات قوانین بین‌المللی را تصویب کرد در دادگاه نورمبرگ به اجرا درآمد. در ماده (۷) مقررات دادگاه نورمبرگ تصریح شده است که: «وضعیت سیاسی متهمان اعم از رؤسای دولت یا کارمندان عالی‌رتبه مانع از مجازات آنها یا باعث کاهش مجازات آنها نمی‌گردد». همچنین تصریح شده است که جنایات جنگی و جنایاتی که برضد بشریت صورت می‌گیرد مشمول مرور زمان نمی‌شود. ماده نخست این قرارداد تأکید می‌کند که این‌گونه جنایات هرچه قدر هم از تاریخ ارتکاب آن بگذرد مشمول مرور زمان نمی‌گردد.^{۱۸}

در این بررسی ثابت کردیم که تجاوز اسرائیل به لبنان براساس قوانین بین‌المللی، جنایتی بین‌المللی است و از آنجا که هیچ جنایتی نباید بدون مجازات بماند و جنایاتی که رژیم صهیونیستی در لبنان مرتکب شده به دستور رهبران این رژیم یا توسط افسران و سربازان ارتش اسرائیل بوده است، لذا باید بر طبق قوانین بین‌المللی افراد مزبور محاکمه و مجازات گردند. همچنان که نازی‌ها و ژاپنی‌ها پس از جنگ جهانی دوم در دادگاه نظامی بین‌المللی محاکمه شدند و نظیر پس از جنگ جهانی دوم در دادگاه نظامی بین‌المللی محاکمه شدند و نظیر دادگاه جنایی که در لاهه برای محاکمه جنایتکاران جنگی در یوگوسلاوی و رواندا تشکیل شد، باید برای محاکمه جنایتکاران رژیم صهیونیستی نیز دادگاه بین‌المللی تشکیل شود تا مقدمات مجازاتشان فراهم گردد.

خاتمه

از طرف دیگر لبنان نیز باید با استناد به قوانین بین‌المللی همواره بر اجرای قطعه‌نامه ۴۲۵ تأکید ورزد و با برآورد همه خسارت‌هایی که از سال ۱۹۴۸ تاکنون بر اثر تجاوزات متحمل گردیده، فهرست کاملی اعم از زیان‌های مالی و سرقت آثار فرهنگی و اسامی معلولان و شهیدان و خسارت‌های وارده بر ثروت‌های طبیعی چون آب و خاک تنظیم نماید و براساس این فهرست در محاکم بین‌المللی علیه رژیم صهیونیستی اقامه دعوا کند. □

پاورقی ها:

- ۱- د. احمد شتا؛ مسئولیت بین المللی عراق در برابر نقض قوانین بین المللی در کتاب: ندوة العدوان العراقي على دولة الكويت في ختو القانون الدولي؛ قاهره، ۱۹۹۱، صص ۴۱۴-۴۱۵.
- ۲- نگاه كنيد به: د. عصام خليفة؛ لبنان المياة و الحدود.
- ۳- جنوب لبنان مأساة و صمود؛ بيروت، ۱۹۸۱، صص ۲۵-۷۲.
- ۴- الجنوب اللبناني ۱۹۴۸-۱۹۸۶ حقايق و ارقام؛ بيروت؛ وزارت ارشاد ۱۹۸۶، صص ۳۷-۳۹.
- ۵- همان؛ صص ۵۴-۵۵.
- ۶- انتشارات دانشگاه لبنان؛ الغزو الاسرائيلي واثارة السلبيه؛ بيروت؛ ۱۹۹۷؛ صص ۹۵-۹۶.
- ۷- دراسات لبنانية؛ وزارت ارشاد؛ تابستان ۱۹۹۶؛ صص ۱۷۰.
- ۸- همان، صص ۱۶۸.
- ۹- همان، صص ۱۸۲-۱۹۳.
- ۱۰- روزنامه های لبنان از سال ۱۹۹۵ تا سال ۱۹۹۶
- ۱۱- د. کمال حماد؛ النزاع المسلح و القانون الدولي العام، بيروت ۱۹۹۷، صص ۳۳-۳۵.
- ۱۲- د. کمال حماد؛ تجاوز اسراييل عليه لبنان در کتاب الغزو الاسرائيلي واثارة السلبيه؛ بيروت انتشارات دانشگاه لبنان، ۱۹۹۷؛ صص ۳۲.
- ۱۳- مجله الديار؛ آوريل ۱۹۹۶.
- ۱۴- سازمان ملل متحد، الحملة العالمية لحقوق الانسان، اتفاقية منع جريمة ابادة الاجناس و المعاقبة عليها، نيويورك، ۱۹۹۱، صص ۸.
- ۱۵- د. کمال حداد؛ تجاوز اسراييل به ضد لبنان، همان؛ صص ۳۴.
- ۱۶- قطعنامه های صادره از شورای امنیت سازمان ملل متحد و مسائل مربوط به روابط میان عراق و كويت؛ نيويورك؛ ۱۹۹۲.
- ۱۷- د. کمال حداد؛ آثار قانونی و بین المللی تجاوز اسراييل به لبنان؛ مجله «اوراق جامعیه»؛ شماره ۱۰، ۱۹۹۶؛ صص ۲۶-۹.
- ۱۸- ندوة العدوان العراقي على كويت ... قاهره، ۱۹۹۱، صص ۳۹۲-۳۹۴.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی